

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСНОВКИ СУЧАСНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Павло БУБЛИК

Copyright © 2013

Актуальність теми. На відміну від соціології чи психіатрії, соціальна психологія і психотерапія переживають в Україні період інтенсивного розвитку і пошуку свого місця як у системі наукового знання, так і в суспільній свідомості. Крім того, гуманістичні психотерапевтичні напрямки (а саме вони є сегментом психотерапії, що утверджується і розвивається найбільш інтенсивно й стрімко) фактично вибудовують свої принципи на твердженнях, принципах і гіпотезах, що є переважно соціально-психологічними за своїм змістом. При цьому структура і функціонування психотерапевтичного знання не передбачають своєю засадовою умовою асимілювання в ту чи іншу академічну науку через відповідні джерельні чи дисциплінарні посилення. Натомість соціальна психологія як дисципліна, що, на відміну від психології загальної, твориться на теоріях середнього рівня і має потужне практичне спрямування, шукає ресурси свого утвердження в можливостях здійснення теоретичної легітимізації різноманітних наукових і паранаукових психологічних практик, а серед іншого й психотерапії. Науковий статус сучасної психотерапії залишається під питанням, хоча фактично актуальним це питання є радше для академічних психологів (і, зокрема, соціальних), ніж для самих психотерапевтів. І ті ж таки соціальні психологи раз по раз зустрічаються у психотерапевтичній літературі з теоретичними конструктами, що виявляються надто схожими, а подекуди й ідентичними, з конкретними соціально-психологічними концепціями, давно зафіксованими в академічній науці. Все це змушує говорити про потребу в своєрідному “з’ясуванні стосунків” між психотерапевтичним і соціально-психологічним знанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У пропонованому дослідженні ми переважно спираємося на тексти українських авторів, які

працюють у царині академічної психологічної науки та аналізують методологічно-прикладні аспекти психології і психотерапії. Зокрема, це такі автори, як Г.О. Балл, М.Є. Жидко, В.Г. Панок, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко. Крім того, нами опрацьовані відео- та аудіоматеріали конференцій, виступів, круглих столів, що проводились вітчизняними професійними психотерапевтичними асоціаціями, щонайперше Українською спілкою психотерапевтів. У текстах і виступах фіксується проблема науковості як терапевтичної практики, так і теоретичних знань, на які ця практика спирається. Ставиться проблема медичної і гуманітарної моделей психотерапії, обстоюється ідея теоретичного узагальнення, “конденсування” терапевтичної практики, а на основі цього – діалогічної взаємодії різних терапевтичних напрямків. Представники української академічної психологічної науки зосереджують увагу на поступовій інституціоналізації і легітимізації психотерапевтичної практики, а також на уможливленні методологічної рефлексії в межах кожного з напрямків.

Невирішені складові проблеми. Теоретичний зв’язок й історичний паралелізм розвитку соціально-психологічного й психотерапевтичного знання очевидні, й слушно фіксуються у літературі. Проте конкретний зміст та причинно-наслідкова спрямованість такого зв’язку залишаються не доведеними. Така невизначеність впливає і на взаємодію соціальної психології як академічної науки і психотерапії як окремого соціокультурного інституту. Науковці підкреслюють проблемність наукового статусу більшості психотерапевтичних практик, подекуди супроводжуючи свій сумнів висновком про нелегітимність такої “ненаукової діяльності”. Психотерапевти ж продовжують здійснювати свою діяльність, використовуючи всі доступні теоретичні конструкти в межах їхньої терапевтичної ідеології, але здійснюють

це часто-густо поза нормами й цінностями ієрархічного академічно-наукового дискурсу.

Мета дослідження: поставити проблему взаємозв'язку й взаємовпливу соціально-психологічної науки й психотерапії в контексті науковості як легітимної когнітивної цінності, а також й висвітлити способи її коректного розв'язання.

Постановка проблеми. Академічна соціальна психологія і психотерапія – альтернативні когнітивні напрямки, кожен з яких продовжує пошук свого місця в суспільному повсякденні. Соціальна психологія переважно продовжує традицію природничих наук. Практичним результатом її розвитку є прогнози і закономірності, що уможливають цілеспрямований вплив і коригування суспільних макро- і мікропроцесів. Психотерапія натомість утілює комунікативно-герменевтичну парадигму, розв'язує проблему коригування відносин і спілкування переважно поза межами академічної науки: “живе знання” у психотерапії переважає над знанням “точним”. Водночас соціальна психологія і психотерапія пов'язані не лише спільними об'єктами і предметами когнітивного інтересу, а й спільними чи принаймні схожими теоретичними конструктами. Якщо соціально-психологічна наука переймається переважно макрорівнем суспільної практики, і вже від нього спрямовує свій інтерес до “нижчих” (за рівнем загальності) шаблів суспільного життя, то психотерапія реалізує головний інтерес щодо міжособової взаємодії, на основі якої вибудовує більш загальні пізнавально-комунікативні конструкти. Вже саме по собі таке зіставлення логік розвитку соціально-психологічної науки і психотерапії змушує більш прискіпливо розібратись у тому, як фактично взаємодіють між собою соціально-психологічна наука і психотерапія, а також які можливості для того, або ця взаємодія була більш творчою чи принаймні взаємозрозумілою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна психологія – наука завжди молода. Одні її вважають інтердисциплінарною, а відтак похідною, інші – навпаки, засадничою для цілої низки гуманітарних дисциплін [1]. Вона продовжує свій нелегкий шлях самоствердження поряд з такими, як вважається, усталеними науковими конгломератами, як психологія, соціологія, політологія, історія. Кожну із вказаних наукових дисциплін виокремлює від решти не лише свій метод, але й

своя сфера суспільної практики. Це є особливо важливим, оскільки саме практика людського повсякдення – джерело і мета соціогуманітарного пізнання.

Психологія вивчає людину як одиницю, що певним чином взаємодіє чи не взаємодіє з іншими такими ж одиницями. Звідси соціальність психології як фундаментальної дисципліни є “вторинною”, імпліцитною, навіть якщо йдеться про такі її відгалуження як психологія особистості чи психологія спілкування. Одиначне у загальній психології, всупереч мимовільній грі слів, переважає над загальним. Це набуває свого вираження і в тому, що суб'єктно-вчинковий підхід усе більшою мірою верховодить у сучасній психології над системно-діяльнісним [2]. Саме цей факт є очевидним підґрунтям для специфіки предмету соціальної психології як окремої галузі наукового знання.

Соціологія вивчає тенденції, закономірності, загальні прояви, зовнішні вияви людини в контексті океану суспільних взаємодій і взаємостосунків осіб, груп, організацій, соціумів. Цим визначається і специфіка соціологічного методу: статистичний підхід, математична обробка даних, орієнтація на класичні ідеали повторюваності та відтворюваності встановлених закономірностей, екстраполяція виявлених тенденцій у часі і просторі, зрештою – квазі-натуралістична парадигма. Тут, очевидно, загальне переважає над одиничним, хоча й з певними зумовленнями і конкретизаціями.

Політологія й історія ще більшою мірою “соціальні”, аніж суто гуманітарні: їхнім предметом є не просто людина у соціальному контексті, а сам цей контекст у певних його виявах. Для історії таким базовим виявом соціальності є час, точніше соціально-історична темпоральність: розгортання причинно-вчинкового зв'язку між різними подіями і метасуб'єктами. Тут специфіка методу полягає в аналітично-описових і гіпотетично-узагальнювальних підходах, у можливості багаторазової реінтерпретації одних і тих самих подій, нарешті у принциповій невідтворюваності історичного матеріалу, а відтак у надважливій ролі аналогій, порівнянь, припущень.

Політологія виокремлює власним предметом політичну (вужче – державну) владу як своєрідний синтетичний центр суспільного співжиття, а людина виявляється суб'єктом або об'єктом влади, співучасником владно-підвладних стосунків. Тут рівень узагальненості вивчення людини, попри відносне зву-

ження предмету вивчення, ще більший: людина – це і носій, і суб'єкт, й об'єкт і співучасник одночасно.

В кожній із названих соціогуманітарних дисциплін є вкраплення інших. Політологія не обходиться без соціологічних і психологічних елементів, історія послуговується політологічними тезами і підходами, соціологія фундується, крім усього іншого, на історичному матеріалі та використовує результати політологічних досліджень і самі політичні теорії. І історія, і соціологія спираються на сучасні науково-психологічні уявлення. Відтак інтердисциплінарність – це умова співфункціонування різних соціогуманітарних дисциплін, що спричинено самим їхнім джерелом і метою – суспільною практикою, людським соціальним повсякденням.

Тепер звернемося власне до соціальної психології. Її унікальність полягає в тому, що тут рівноважливими є одиничне і загальне, індивідуальне і надіндивідуальне [3], а відтак гуманітарне і соціальне. І такий баланс полярностей найбільш точно відображено у таких важливих складових предмета соціальної психології, як спілкування (взаємодія, взаємовплив) і стосунки (відносини), що на ньому базуються. Хорошим прикладом цього бачення є робота Б.Д. Паригіна, якій вже майже півстоліття. В соціально-психологічній теорії він виокремлює й аналізує дві складові – уявлення про особистість і проблему спілкування [4]. При цьому особистість виявляє себе у спілкуванні, є його суб'єктом, учасником, автором. Та й саме спілкування може мати міжособистісний (міжіндивідуальний або внутрішньогруповий) і метаособистісний (міжгруповий) характер. Дії, вчинки, зв'язки є елементом, навіть стороною, спілкування відповідно до фундаментального принципу єдності діяльності і спілкування [5]. Воднораз спілкування, зі свого боку, уреальнюється на тлі певних відносин, обслуговує і розвиває їх.

Відтак, на нашу думку, предметом соціальної психології є не просто міжособистісне спілкування чи міжособистісні стосунки, а спілкування і стосунки в контексті внутрішньогрупових і міжгрупових відносин, а також самі ці відносини. Загалом спілкування – це форма і водночас спосіб реалізації та розвитку соціально-психологічних відносин. Вочевидь тут ідеться не лише про предмет наукового вивчення, але й про зріз суспільної практики. Остання потребує рефлексії, вивчення й

оптимізації за допомогою інструментів, у які упредметнюється теоретичне знання. Зароджуючись на підґрунті практики, теорія має підтвердити свою спроможність через прогностичні й перетворювальні технології. Практичність є знаком якості не лише природничої, а й гуманітарної теорії.

Відмінність між двома аспектами предмета соціальної психології (спілкування і відносини) вбачаємо в наступному. Спілкування завжди актуальне (воно “тут і тепер”) і є діяльним виявом людей чи груп. Натомість відносини постають як об'єктивні епіфеномени спілкування і воднораз підґрунтя для його подальшого уреальнення. Для того щоб відносини мали місце, їх не потрібно безперервно “здійснювати”. Можна підтримувати стосунки, можна їх переривати, але самі по собі вони мають відносно об'єктивну (у сенсі позасуб'єктну логіку). Тому, крім балансу одиничного і загального, індивідуального і надіндивідуального, гуманітарного і соціального, предмет соціальної психології характеризується взаємодоповненням об'єктивного і суб'єктивного аспектів людського існування у плінні ковітального буття. Взаємодія суб'єктів у спілкуванні формує об'єктивні стосунки-відносини, що є умовою-наслідком попереднього та умовою-причиною наступних актів і змістів перебігу спілкування. При цьому умовність полягає в тому, що зв'язок спілкування і відносин не є жорстко детермінаційного характеру. Цей зв'язок залишається тканиною суспільного практикування, а тому може і повинен підлягати переосмисленню і регуляції.

Так склалось, що фактично діяльність сучасних дослідників та інституцій, що займаються соціальною психологією, за деякими винятками, зорієнтована переважно на суспільні макро-процеси і процеси середнього рівня – на вибори, рекламу, ЗМІ, взаємодію громадян і держави, міжнаціональні стосунки, лідерство, моду, менталітет тощо. Така ситуація спричинена, тим, що ці теми мають очевидну соціальну значущість і стосовно них з боку держави наявне соціальне (фактично – державне) замовлення. Значно менше уваги соціальних психологів звернено на мікрорівень суспільного практикування, тобто на спілкування і відносини, котрі відбуваються у малих групах (сім'я, трансгенераційна родина) і на міжіндивідуальному рівні. Це – сфера приграниччя із психологією особистості, яка розвивається поза рамками соціальної психології, і тут

досліднику природно важче специфікувати суто соціально-психологічний предмет. Крім того, у цій сфері, як видається, менш очевидним є соціальне замовлення. Відтак основний продукт соціальних психологів у цій їхній діяльності – це теоретичні розробки, що фіксуються в наукових публікаціях і рекомендаціях до таких установ, як соціальні служби молоді чи центри захисту жінок від насильства. Де ж основний практичний вихід соціально-психологічних знань? Невже соціальна психологія приречена на те, аби десятиліттями теоретизувати відстоювати свою дисциплінарну окремішність і наукову значущість, полишаючи своє практичне затребування на подальше?

Наша теза щодо практичного поля соціальної психології полягає у тому, що одним зі зрізів суспільної практики, яка містить соціальне замовлення для соціальної психології, є *психотерапія*: не стільки як прикладна дисципліна зі своєю традицією, теоріями, постатями, скільки як специфічна діяльність із коригування спілкування і відносин мікро- і середнього рівня. Саме те, що вище визначено як специфічний науковий предмет соціальної психології, є в той же час і одним із важливих предметів психотерапії – стосунки-відносини і спілкування-взаємодія. Звичайно, останніми предмет психотерапії не вичерпується, адже не менш важливими видаються тут і психологічні стани людини, які у процесі терапевтичної взаємодії й коригуються. Але важливо, що ці стани коригуються не фармакологічно чи суто суггестивно, що не виводило б людину на рівень переусвідомлення свого мікросоціального контексту, а саме через прояснення цього контексту, його суб'єктивного реконструювання, проживання, реінтерпретації і сценарне опрацювання майбутнього. Отож навіть коли психотерапія відбувається стосовно регуляції психічних станів людини, то сама регуляція здійснюється наче через соціалізацію даного проблемного внутрішнього стану. Останній так чи інакше поміщується за участю терапевта у певний континуум відносин даної людини, що сформувався у результаті її спілкування-взаємодії, і (як варіант подальшого розвитку терапії) формується альтернативний спосіб спілкування-взаємодії, що, своєю чергою, може вплинути на контекст.

Психотерапія, групова чи індивідуальна, є соціально-психологічним практикуванням як за своїм предметом (стосунки-відносини і спілкування-взаємодія), так і за методом (діа-

логічна взаємодія у діадних вимірах “терапевт – клієнт”, “клієнт – терапевтичні стосунки як актуалізована модель мікросоціальних стосунків клієнта)” [6]. Водночас психотерапія – один з різновидів так званої “практичної психології” як сфери психологічного практикування у широкому розумінні [7]. Якщо психологом-теоретиком психотерапія ще може кваліфікуватись як практичне втілення теоретичних знань із сфери психології особистості, психології спілкування, психології батьківства та інших гілок психологічної науки, то для соціального психолога психотерапевтичне практикування постає паранауковою комунікативною діяльністю, у якій довільно компонуються і використовуються психологічні знання найширшого спектру предметних узмістовлень.

Наша теза полягає у тому, що психотерапія – це чудове поле для застосування, апробації, перевірки соціально-психологічних знань. Ця теза містить два досить відмінні аспекти: перший – психотерапія вже послуговується соціально-психологічним теоріям (агресії, ідентичності, конгруентності, поля, групової динаміки, рольової взаємодії, атитюдів тощо) і відповідним термінологічним апаратом (при цьому ми не стверджуємо, що вузько, суто соціально-психологічними, знаннями вичерпується теоретичний арсенал психотерапії); другий – вона може і повинна стати практиквальним полем для свідомого, спрямованого, методологічно відрефлексованого застосування знань як для оптимізації різних форм і способів психотерапевтичного практикування, так і для власне подальшого розвитку самого соціально-психологічного пізнання. Таким чином психотерапевтичні моделі практики виступатимуть підґрунтям і в той же час метою соціально-психологічних знань у їхньому прикладному аспекті функціонування і розвитку.

Проаналізуємо кожний із аспектів тези про психотерапію як практико-орієнтовану сферу соціально-психологічного знання. Психотерапевтичне практикування базується великою мірою на вказаному знанні. Мається на увазі не лише те, що ті чи інші прийоми терапевтичного впливу конструюються на основі наукових соціально-психологічних уявлень. Велика частина останніх не мають своєї наукової історії в рамках соціальної психології чи будь-якої іншої академічної дисципліни. Психотерапія розвиває свою власну теоретичну базу, науковість якої як для академічної психології загалом, так і для соціальної психології

зокрема доволі сумнівна [8]. Водночас предметом психотерапевтичної теорії нерідко є феномени і закономірності, що мають саме соціально-психологічну природу. Відтак психотерапевтичні знання є соціально-психологічними незалежно від соціальної психології як академічної дисципліни. Як оцінити таку ситуацію?

З позиції академічного соціального психолога психотерапевтичні теорії (принаймні деякі) у поясненні природи соціально-психологічних явищ є квазінауковим, і в цьому сенсі нелегітимним знанням. Логіка такої оцінки наступна. Якщо соціально-психологічні явища і процеси узагальнюються до теоретичного рівня поза межами соціальної психології, то отримуване знання не може вважатись науковим. І тим гірше для цих психотерапевтичних теорій: вони філософськи умоглядні, а відтак не лише емпірично не підтверджені, але й за своєю структурою і змістом можуть бути сутнісно верифіковані.

Із позиції психотерапевта академічна психологія й особливо соціальна (як така, що свою науковість утворює через активне застосування точних методів) є великою мірою такою, що послуговується натуралістичною чи квазі-натуралістичною парадигмою. Вона залишається зорієнтованою на природничо-наукові ідеали точності знання, його об'єктивності, повторюваності сформульованих закономірностей, формалізованості отримуваних даних і на їх статистичні оприявленості та ін. [9]. Формування психотерапії з такої психології було б неможливим. Міра академічності психологічних знань обернено пропорційна можливості кристалізації цих знань у психотерапевтичну практику. Скільки б не йшлося про зближення гуманітарних і природничих ідеалів сучасної науки, фактично академічною наука є тією мірою, якою вона себе легітимізує точними, формалізованими методами дослідження. У підсвідомому суб'єктного виміру уреальнення сучасної науки залишається дійсною відома теза: "у науці стільки науки, скільки в ній математики". У такій парадигмі закономірно можливою є лише психотерапія як управління, спрямований вплив, контроль, цілеспрямована корекція, або в медичній парадигмі – лікування... Тому психотерапія розвиває власні теоретичні конструкти на матеріалі різного психотерапевтичного практикування, але із залученням ("довільним" позиції академічної науки) найширшого спектру психоло-

гічних й зокрема, соціально-психологічних, знань. І вже в межах такої логіки розвитку психотерапевтичного знання, якщо соціально-психологічні феномени узагальнюються до теоретичного рівня поза соціальною психологією, то тим гірше для соціальної психології.

Другий аспект нашої тези про психотерапію як самодостатнє соціально-психологічне практикування полягає в тому, що соціальна психологія може і повинна методологічно рефлексивно поставитись до освоєння психотерапії як власної практичної сфери. Тут важливо зауважити, що ми не маємо на увазі монополізацію академічною наукою права на визначення "правильних психотерапевтичних методів". Абсурдною була б ситуація, коли виправданою вважалась би лише та психотерапія, яка спирається виключно на теорії і методологічні принципи, що "походять" від академічної соціальної психології. Не більш виправданими були б спроби "забороняти" психотерапії "довільно послуговуватись" соціально-психологічними теоріями чи принципами через те, що вони буцімто "недостатньо доведені" або "вирвані з контексту" більш широкого науково-дослідницького поля. Взагалі, на нашу думку, "дозвільно-заборонний тиск" академічної науки на психотерапію був би шкідливим не лише для психотерапії, але й для самої соціальної психології. Остання за такої квазіконкуренції лише позбавить себе плідного напрямку для інкорпорування в суспільну практику повсякдення.

Деяко інша справа – спекуляція на статусі науковості. Власне феномен академічності в науці у тім і полягає, що наукове співтовариство постулює власну наукову ідентичність і монополізує на певних конвенційних принципах право на надання такої ідентичності іншим суб'єктам пізнавальної діяльності чи її продуктам. Зауважимо, що ця монополізація академічним співтовариством права на наукове пізнання до певної міри є аналогічною монополізації державою права на насильство. Наскільки така монополізація виправдана, зважаючи на якість як нашої держави, так і нашої академічної науки, – питання окреме і вельми дискусійне. Але сучасна психотерапія так чи інакше не має академічних амбіцій, не займається спробами агресивного дисциплінарного утвердження, "відвойовування" свого окремого дисциплінарного поля абощо. При тому, що переважна більшість психотерапевтів мають академічну наукову освіту (медичну,

психологічну, іншу гуманітарну) і, повторимось, послуговуються своїми знаннями з галузі академічної психології. Психотерапевти створюють і розвивають власне, окреме професійне співтовариство, котре функціонує у формі міжнародних професійних альянсів, психотерапевтичних шкіл та інститутів. Ці професійні об'єднання створюють і підтримують певні норми психотерапевтичної діяльності, апробують ті чи інші теоретичні конструкції, обговорюють й оцінюють результати діяльності своїх представників і самодостатньо ліцензують діяльність своїх учасників.

Таким чином, науковість невідворотно закладена у самому історичному підґрунті психотерапії: як через академічну освіту психотерапевтів, так і через науково-теоретичні знання, якими вони послуговуються. Попри це психотерапія залишається не наукою в академічному розумінні цього слова. І це не проблема, яку психотерапевтичне співтовариство намагається усунути, а історично важлива віха позадисциплінарного творчого розвитку психотерапевтичної практики. Психотерапія як більш "м'яка" (на відміну від науки) когнітивна структура не виявляє конкурентних тенденцій щодо психологічної науки, а лише запозичує (хоча й "без дозволу") в останньої те, що може бути корисним у терапевтичному практикуванні. Відтак психотерапія за самим способом своєї інституційної і когнітивної організації відкрита для взаємодії, зокрема із соціальною психологією, проте за умови збереження власної інституційної і професійної автономності. Натомість і соціально-психологічна наука має всі шанси творчо взаємодіяти із психотерапією як власним різнобарвним практичним полем. Зрозуміло, це стане можливим, якщо будуть винесені за дужки конфліктогенні соціальні стереотипи на кшталт "лише науково організована соціальна практика є ефективною, безпечною і гуманною".

ВИСНОВКИ

1. Сучасні психотерапевтичні знання, зокрема гуманістичних напрямків, формувались на матеріалі як безпосередньої терапевтичної практики, так і загального науково-психологічного поля. Проте власне теоретична кристалізація цих знань відбувалась переважно поза рамками академічної наукової психології, а подекуди і в явній опозиції до останньої.

2. Академічна соціальна психологія пере-

буває на стадії формування власних методологічно-дисциплінарних рамок, а відтак не має ані достатніх підстав, ані внутрішніх потреб для встановлення інституційно-дисциплінарного контролю стосовно психотерапевтичних практик, які фактично є самостійним соціокультурним інститутом у сучасному українському суспільстві.

3. Психотерапія, групова чи індивідуальна, є соціально-психологічною практикою як за своїм предметом (стосунки-відносини і спілкування-взаємодія), так і за методом (діалогічна взаємодія у системі "терапевт – клієнт", клієнт-терапевтичні стосунки як актуалізована модель мікросоціальних стосунків клієнта).

4. Гуманістична психотерапія як специфічна діяльність з коригування й розвитку спілкування і міжособистісних стосунків містить своєрідне "соціальне замовлення" для соціально-психологічної науки на методологічну верифікацію.

5. Воднораз психотерапія є адекватним полем для апробації та застосування соціально-психологічних теорій середнього та мікрорівня, що може відбуватись шляхом методологічної рефлексії різних форм і способів психотерапевтичного практикування, а також узмістовлень успішних психотерапевтичних теорій, що сформувались поза академічною соціально-психологічною наукою.

1. *Слюсаревський М.М.* Соціальна психологія як наука: концептуальні засади, стан і перспективи розвитку // Наукові студії із соціальної та політичної психології: Збірник статей. – К., 2008. – С. 3–23.

2. *Татенко В.О.* Предмет психологічної науки: суб'єктна парадигма // Наукові студії із соціальної та політичної психології. Збірник статей. – К., 2003. – С. 23–42.

3. *Основи соціальної психології: Навч. пос. / О.А. Донченко, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін., за ред. М.М. Слюсаревського.* – К., Міленіум, 2008. – С. 16–24.

4. *Паригин Б.Д.* Основы социально-психологической теории. – М.: Мысль, 1971. – 352 с.

5. *Ломов Б.Ф.* Категория общения и деятельности в психологии // Вопросы философии. – 1979. – № 8. – С. 34–47.

6. *Бурлачук Л.Ф., Кочарян А.С., Жидко М.Е.* Психотерапия: Учебник для вузов. — 2-е изд., стереотип. — СПб.: Питер, 2007. – С. 495–506.

7. *Панок В.Г.* Роль, місце і специфіка практичної психології у системі психологічної практики // Адреса в інтернет: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/psykh/2011_6/46.pdf

8. *Паттерсон С., Уоткінс Э.* Теории психотерапии. – 5-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – С. 16–21.

9. *Смит Н.* Современные системы психологии / Пер. с англ. под общей ред. А.А. Алексеева. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – С. 346–347.

АНОТАЦІЯ

Бублик Павло Іванович.

Соціально-психологічні засновки сучасної психотерапії.

У статті аналізується соціально-психологічний характер психотерапії як самобутнього соціокультурного практикування і сфери гуманітарного знання. Ставиться питання про науковість і когнітивну легітимність психотерапевтичних теорій, про співвідношення академічної науки і психологічної практики. З'ясовуються можливості творчої взаємодії соціальної психології і психотерапії як відносно автономних когнітивних сфер інтелектуально зорієнтованого людського повсякдення.

Ключові слова: академічна психологія, психотерапевтична теорія, науковість психотерапії, соціально-психологічне знання, форми і способи практикування, психотерапія, соціальна психологія.

АННОТАЦИЯ

Бублик Павел Иванович.

Социально-психологические предпосылки современной психотерапии.

В статье анализируется социально-психологический характер психотерапии как самобытной социокультурной практики и сферы гуманитарного знания. Ставится вопрос о научности и когнитивной легитимности психотерапевтических теорий, о соотношении

академической науки и психологической практики. Выясняются возможности творческого взаимодействия социальной психологии и психотерапии как относительно автономных когнитивных сфер интеллектуально ориентированной человеческой повседневности.

Ключевые слова: академическая психология, психотерапевтическая теория, научность психотерапии, социально-психологическое знание, формы и способы практикувания, психотерапия, социальная психология.

ANNOTATION

Bublyk Pavlo.

Social-Psychological Grounds of Modern Psychotherapy.

In the article the social-psychological character of psychotherapy as an authentic socio-cultural practicing and sphere of humanitarian knowledge has been analyzed. The problem of scientific and cognitive legitimacy of psychotherapeutic theories and correlation of academic science and psychological practice has been discussed. The opportunities of creative interaction of social practice and psychotherapy as to some extent autonomous cognitive spheres of intellectually oriented human everyday life have been figured out.

Key words: academic psychology, psychotherapeutic theory, social-psychological knowledge, ways of practicing, psychotherapy, social psychology.

Надійшла до редакції 21.09.2012.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Святослав
Караванський

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК
СКЛАДНОЇ ЛЕКСИКИ

Караванський С.

Російсько-український словник складної лексики. — 2-е вид., доповн. і випр. Львів: БаК, 2006. — XIV + 562 с.

Словник містить близько 40 000 перекладів російських слів, граматичних форм та ідіом. Уперше в історії української лексикографії словник наводить переклади російських дієприкметників, утворюючи їх від кожного наведеного в реєстрі дієслова. Це форми типу воображающий, посвящающий, приобщающий, опоясывающий, смеющийся, развивающийся, стремящийся, — лексика яких систематично не перекладена в наявних нормативних словниках. Позатим, словник наводить відсутні у масових словниках переклади російських дієслів та інших граматичних форм, дає переклади фразеологічних зворотів, прислів'їв, крилатих виразів, цитат з літературних творів.

Словник адресовано широкому колові читачів — від школярів до державних діячів.